Studia Leopoliensia
8(2015), s. 457-467

Mgr lic. Mateusz PISAREK
KUL, Lublin

WYZWANIA DLA WSPÓŁCZESNEGO KOŚCIOŁA W ŚWIETLE ENCYKLIKI *LAUDATO SI'* PAPIEŻA FRANCISZKA

Kościół to widzialna wspólnota Boga z człowiekiem, to również znak i narzędzie zjednoczenia Boga z całym rodzajem ludzkim. Kościół ożywiany mocą Ducha Świętego, prowadzi wierzących jako Lud Boży do pełnego i ostatecznego zjednoczenia z Trójjedynym Bogiem. Nie można jednak zapominać, że Kościół realizuje swoją misję w konkretnym czasie i miejscu. Z tego względu może i powinien odpowiadać na wyzwania współczesności. Stwierdzenie to jest szczególnie aktualne w dzisiejszych czasach, gdy rzeczywistość otaczająca człowieka podlega niezwykle dynamicznym zmianom.

Papież Franciszek, odczytując współczesne znaki czasu, wydał encyklikę zatytułowaną *Laudato si'*, poświęconą kwestiom ekologicznym, w tym szczególnie ochronie klimatu[1]. Dokument ten stanowi istotny wkład Papieża w zaplanowany od 30.11 do 11.12.2015 szczyt klimatyczny w Paryżu. Jest to też pierwszy, oficjalny dokument papieski, w którym podjęta została problematyka ekologiczna. Papież Franciszek zwraca szczególną uwagę na potrzebę rozpoznania wagi i piękna stojącego przed człowiekiem wyzwania. Ojciec Święty dodaje, że kwestie troski o świat nie będą nigdy zamknięte i zaniechane, lecz nieustannie podejmowane i wzbogacane.

Człowiek nie powinien niszczyć środowiska, a to przede wszystkim ze względu na Boga, który jest Stwórcą wszystkiego, co istnieje. Z drugiej strony chodzi o dobro samego człowieka, który przecież żyje w tym środowisku. W związku z tym, należy przypomnieć, że V przykazanie Dekalogu obejmuje również dbanie o swoje zdrowie i życie, dlatego człowiek winien żyć w harmonii z naturą, gdyż jest jej niezbywalną częścią. Bóg dał człowiekowi ziemię, aby ten korzystał z jej dobrodziejstw, ale nie jako bezmyślny eksploatator, lecz odpowiedzialny i rozumny gospodarz. Działania Kościoła w dziedzinie ochrony środowiska sprzeciwiają się cywilizacji konsumpcyjnej, ponieważ dzisiejsza tragedia ekologiczna jest wynikiem rabowania natury. Warto zatem przyjrzeć się bliżej przesłaniu encykliki papież Franciszka i odczytać z niej konkretne wskazania pod adresem praktyki pastoralnej Kościoła.

1. Upadek społeczny i pogorszenie jakości życia.

Papież Franciszek w swojej encyklice prowadzi rozważania nad współczesnymi problemami dotykającymi człowieka. Wśród nich wymienia

1 Pełny jej tekst znajduje się na oficjalnej stronie internetowej Watykanu, w: http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/encyclicals/documents/papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si.html (18.06.2015).

następujące: zmianę stylu życia[2], nawrócenie ekologiczne[3], zawarcie „przymierza" między ludzkością a środowiskiem[4]. Ojciec Święty wyraża swój niepokój w kwestii skutków zmian ludzkich zwyczajów, które nie są ukierunkowane na dobro wspólne i ludzki rozwój[5]. Franciszek podkreśla, że pogorszeniu się jakości życia zwykle towarzyszy upadek społeczny, degradacja środowiska i społeczeństwa, których ofiarą padają najsłabsi mieszkańcy planety, podczas, gdy

„różni specjaliści, osoby opiniotwórcze, ludzie mediów i rządzący (…) żyją i dumają w luksusowych warunkach"[6].

Biskup Rzymu zauważa również problemy z jakimi zmagają się wielkie miasta. Nie są to już tylko powszechne zanieczyszczenia, które są wynikiem emisji toksycznych spalin, ale miejski chaos, problem transportu oraz skażenie wizualne i hałas. Niektóre z tych miast w żaden sposób nie są efektywne, natomiast pochłaniają znaczne ilości energii i wody. W innych jeszcze brakuje obszaru zieleni, choć stosunkowo niedawno wybudowane zostały nowe dzielnice tych miast. Skutek jest taki, że mieszkańcy są przytłoczeni i ograniczeni betonem, asfaltem, szkłem oraz metalami, które pozbawiają bezpośredniego kontaktu z przyrodą[7].

Mimo znaczącego rozwoju nauk i licznych wiadomości dotyczących przyrody nadal są takie obszary, do których człowiek swoją wiedzą jeszcze nie dotarł. Można przypuszczać, że lepsza znajomość procesów biologicznych mogłaby wiele zmienić. Mogłoby się to również przyczynić do polepszenia jakości życia, które stałoby się w pewnym sensie łatwiejsze, albowiem ludzie mogliby przeciwdziałać negatywnym dla siebie zjawiskom lub „kierować" przyrodą[8]. W niektórych przypadkach wiedza z zakresu przyrody może wpływać na jakość życia człowieka i umożliwić jego trwanie. Dziedziną, która z rozwojem wiedzy o przyrodzie wiąże swoje olbrzymie nadzieje jest medycyna[9].

Człowiek patrząc z nadzieją na przyrodę wierzy, iż to, co w niej jest jeszcze nieznane, w przyszłości stanie się powszechnym dobrem. Nadzieje dotyczące przyrody odnoszą się w głównej mierze do życia doczesnego i należy je oceniać w całej mierze pozytywnie[10]. Z chrześcijańskiego punktu widzenia, każdy człowiek ma prawo do szczęścia „tu i teraz", ale musi mieć na uwadze, że jego „ojczyzna" jest w niebie[11]. Ludzkie nadzieje winny być tożsame z nadzieją chrześcijańską[12].

---

2 Por. Franciszek, *Laudato si'* 206.
3 Por. tamże 219.
4 Por. tamże 209-215.
5 Por. *Laudato si' – encyklika papieża Franciszka o ekologii i rozlewie miast*, w http://urbnews.pl/laudato-si-encyklika-papieza-franciszka-o-ekologii-i-rozlewie-miast/ (22.06.2015).
6 Franciszek, *Laudato si'* 49.
7 Por. Tamże, 44.
8 „Stephen Salter (…) opowiada o wynalazku, który pozwoli ludzkości zapanować nad jedną z najbardziej podstawowych i kapryśnych sił natury: przyrodą. Jeśli (…) profesor mechaniki z Uniwersytetu Edynburskiego, ma rację, to nad bezchmurnymi oceanami uda się wytworzyć obłoki" (W. Underhill, *Zaklinacz deszczu,* w: „Newsweek Polska" 25/(2003), s. 52).
9 Por. M.L. Kowalski, *Alergologia*, w: „Medycyna Praktyczna" 11/1-2(2002), s. 131.
10 Por. M. Wyrostkiewicz, *O przyrodzie w kontekście nadziei*, w: *Nadzieja chrześcijańska i nadzieje ludzkie*, J. Nagórny, M. Pokrywka (red.), Lublin 2003, s. 225-226.
11 Por. Flp 3,20.

Poszczególne organizmy, w tym również człowiek, ciągle muszą przystosowywać się do „nowych warunków", choć możliwości przystosowawcze w tym aspekcie nie są jednakowe dla wszystkich istot żywych. Liczne i znaczne zmiany w naturalnym układzie, spowodowane integracją zewnętrzną, w dużym stopniu wpływają na styl i jakość życia człowieka, a także na możliwość jego życia w ogóle[13]. Mimo tego, że człowiek jako jeden z gatunków żyjących w przyrodzie, szybko przystosowuje się do rozmaitych warunków środowiskowych, to jego tolerancja nie jest jednak zbyt duża. Nawet w obliczu nieuchronnych i naturalnych zmian, jego

„adaptacja następuje powoli i ma ściśle określone granice. Wynika to ze specyficznych wymogów gatunku biologicznego (…). W kontekście wymagań biologicznych, optymalne warunki życia mieszczą się w zawężonym i wyspecjalizowanym zakresie"[14].

Wniosek zatem jest jeden: gwałtowne zmiany zachodzące w przyrodzie mają istotny wpływ na jakość życia ludzkiego. Spośród wielu przyczyn obniżenia jakości życia ludzkiego papież Franciszek wymienia prywatyzację przestrzeni, która w znacznym stopniu utrudnia dostęp człowieka do terenów szczególnie pięknych. Jeszcze inną jest utworzenie „ekologicznych" osiedli mieszkaniowych do dyspozycji jedynie wybranych mieszkańców. Znaczącym jest fakt tworzenia zielonych terenów w dobrze utrzymanych oraz strzeżonych osiedlach, lecz na terenach biedniejszych lub tam, gdzie żyją ludzie odrzuceni przez społeczeństwo, tych obszarów już brak[15]. Do istotnych przesłanek pogarszających jakość życia, Ojciec Święty zalicza dynamikę mediów i cyfrowego świata, która ogranicza zdolności do mądrego życia, głębokiego myślenia, wielkodusznego miłowania[16].

Papież chce zachęcić, aby dołożyć wszelkich starań „do nowego rozwoju kulturalnego ludzkości"[17], nie zaprzepaszczając przy tym dokonań z przeszłości. Zdaniem papieża Bergoglio nowoczesne media mają sprzyjać prawdziwej mądrości, wielkodusznym spotkaniom między ludźmi, pobudzać do dialogu, nie ograniczając się jedynie do gromadzenia danych, które w rezultacie prowadzić mogą do przesytu oraz umysłowego zamętu[18]. Papież Franciszek w encyklice *Laudato si'* zachęca do tworzenia bezpośrednich relacji nie tylko tych za pośrednictwem internetu[19], bo tylko spotykając rzeczywistych ludzi w realnym świecie prawdziwie można przekazać im świadectwo i zachęcić do naśladowania[20].

2. Powszechna niesprawiedliwość.

---

12 Por. M. Wyrostkiewicz, *Od ekologii do ekologii ludzkiej*, w: *Ekologia. Przesłanie moralne Kościoła*, J. Nagórny, J. Gocko (red.), Lublin 2002, s. 100-102.
13 Por. L. Agapow, A. Kłodna, J. Kruk, R. Feruszewski, *Ekologia człowieka*, Szczecin 1988, s. 136; A. Mackenzie, A.S. Ball, S.R. Virdee, *Ekologia* (tłum. M. Kozakiewicz, A. Kozakiewicz, K. Dmowski), Warszawa 2000, s. 17-21.
14 Por. Agapow, Kłodna, Kruk, Feruszewski, s. 136.
15 Por. Franciszek, *Laudato si'* 45.
16 Por. tamże 46.
17 Tamże.
18 Por. tamże.
19 Por. tamże.
20 Por. M. Pisarek, *Możliwości i ograniczenia ewangelizacyjnego wykorzystania mass mediów w świetle nauczania papieża Franciszka*, w: „Zeszyty Formacji Katechetów" 2(2014), s.15.

W encyklice *Laudato si'* papież Franciszek prezentuje problemy społeczno-ekonomiczne i kulturalne oraz skutki niewłaściwego gospodarowania zasobami Ziemi i braku zdecydowanej reakcji wobec zmian klimatycznych. Zachęca również do stworzenia „światowego przywództwa" i wprowadzenia „nowego stylu życia"[21]. Obok tych licznych problemów Ojciec Święty ubolewa nad „globalną niesprawiedliwością", w tym również opieszałością polityków, którzy nie są w stanie zawrzeć porozumienia w sprawie zwalczania skutków globalnego ocieplenia.

Papież z Argentyny bardzo mocno potępia społeczną niesprawiedliwość. Chodzi tu głównie o ludzi ubogich i słabych, którzy są traktowani jako „zwykły negatywny efekt uboczny"[22]; „zamiast rozwiązywać problemy ubogich niektórzy chcą jedynie proponować ograniczenie liczby urodzeń"[23].

Fakt wrażliwości Ojca Świętego na sprawy społecznie nie powinien dziwić, gdyż pochodzi on spoza Europy, więc doskonale zna problemy milionów ubogich, żyjących nie tylko w Ameryce Południowej, ale również w Afryce i Azji. Sam będąc przełożonym zakonnym zorganizował gospodarstwo rolne dla kleryków, by zapewnić im i szkolnym dzieciom z okolicy wyżywienie.

Biskup Rzymu dostrzega nie tylko problemy w najbliższym otoczeniu, widzi również te globalne, do których zalicza bezwzględny wyzysk stosowany przez pracodawców, często powiązanych ze strukturami mafijnymi, korupcję w elitach władzy, lobbing olbrzymich międzynarodowych korporacji nastawionych jedynie na korzyści finansowe. Wcześniej św. Jan Paweł II, a obecnie Franciszek, wskazuje na źródła niesprawiedliwości, którym nie jest brak zasobów naturalnych, ale współczesne systemy społeczne, polityczne i ekonomiczne dominujące w świecie. Dzisiejszemu człowiekowi przyszło żyć w czasach globalizacji, gdzie wartością nadrzędną jest kapitał, chęć posiadania oraz konsumpcjonizm, a nie człowiek, który dodatkowo jest marginalizowany jedynie do roli konsumenta. Kreuje się globalne rynki z odpowiednim systemem kontroli i zarządzania, a nie dąży się do stworzenia społeczności globalnej. Dominuje zatem porządek światowy nacechowany w głównej mierze niesprawiedliwością oraz brakiem zasad moralnych[24].

W adhortacji *Evangelii gaudium* papież Franciszek również wyraził troskę o naszą planetę pisząc o światowym systemie gospodarczym, który pozostaje nieludzki powodując nieszczęście wielu środowisk, dotkniętych m.in. bezrobociem i związanymi z nimi pogłębiającymi się nierównościami społecznymi, globalną niesprawiedliwością i problemami struktury demograficznej, które występują na Starym Kontynencie[25]. Podstawowym postulatem Ojca Świętego jest przesłanie sprawiedliwości społecznej. W tym wypadku chodzi o to, aby nie przerzucać kosztów ochrony środowiska na kraje ubogie, a te znajdują się głównie w Afryce, Ameryce Południowej i Azji. Niestabilnym i słabym rządom tych państw pozostaje mierzyć się z takimi problemami jak: klęski głodu, skrajne ubóstwo obywateli wojny domowe i wojny gangów.

---

21 Franciszek, *Laudato si'* 16.
22 Tamże 49.
23 Tamże 50.
24 Por. K. Kaproń, *Huragan Franciszek*, w: https://www.tygodnikpowszechny.pl/huragan-franciszek-29021 (9.07.2015).
25 Por. Franciszek, *Ewangelii gaudium* (Rzym 2013) 54-59.

Ostrze dokumentu *Laudato si'* bez wątpienia wymierzone jest jednak w globalną niesprawiedliwość, nieodpowiedzialną pogoń za zyskiem i w obsesyjny konsumpcjonizm. To wszystko stanowi poważne zagrożenie ekologiczne dla całej planety, którą zamieszkuje człowiek[26]. Kryzys ekologiczny rozprzestrzenia się wraz ze społeczną niesprawiedliwością, a człowiek nie może z powodzeniem zmierzyć się z jednym z tych problemów, bez odniesienia do innych trudności. Zerwanie właściwej relacji pomiędzy ludzkością i naturą wynika ze wzrostu indywidualizmu w dobie obecnej kultury, a dążenie do jednostkowego szczęścia stało się ideałem tejże epoki.

3. Kryzys i skutki współczesnego antropocentryzmu.

W swojej najnowszej encyklice papież Franciszek zwraca uwagę na „despotyczny antropocentryzm"[27] i tym samym otwiera pole do dyskusji w tej kwestii. Obecnie, nawet nauczanie katolickie stało się niezwykle antropocentryczne i człowiek zapomniał również o tym, iż zwierzęta oraz cała Ziemia są podmiotem Bożego przymierza. Nie ulega wątpliwości, że człowiek w planie zbawienia jest najważniejszy, ale należy wyraźnie zaznaczyć, że proporcje te zostały dość mocno zachwiane. Encyklika *Laudato si'* stara się na nowo je przywrócić. Przerost wypaczonego antropocentryzmu, uzurpacja panowania nad światem i ignorowanie jego praw prowadzą do zajęcia przez człowieka miejsca należnego samemu Bogu. Człowiek ogłaszając siebie jako osobę niezależną od rzeczywistości staje się władcą absolutnym, co w rezultacie prowadzi do załamania się podstawy jego istnienia[28].

Lata 70. ubiegłego wieku przyniosły nowy model kulturowy człowieka, w którym zaobserwować można poważną zmianę antropologiczną we współczesnej kulturze. Prowadzi to do wykreowania nowej postawy człowieka wobec siebie, Boga i drugiego człowieka. Ujawnia się to szczególnie przez radykalny indywidualizm i subiektywizm. Człowiek całkowicie zajęty sobą nie tylko traci zdolność do wejścia w relację z drugim człowiekiem, ale popada w totalną samotność, a przy tym stawia siebie w centrum rzeczywistości. Sam chce decydować o tym, co dobre, a co złe, co prawdziwe, a co fałszywe. Stając się kreatorem całej rzeczywistości traci zainteresowanie Bogiem, w konsekwencji ignoruje Go, a z czasem odrzuca[29].

Papież z Argentyny podkreśla także, że „nie da się pogodzić obrony przyrody z usprawiedliwieniem aborcji"[30]; dodaje jednocześnie i wzywa do opracowania nowej syntezy, która przezwycięży fałszywe koncepcje minionych lat. Franciszek dostrzegając szerzący się w ludziach relatywizm, który dotyka różnych sfer życia, bije na alarm i tłumaczy, że taka logika generuje tylko

---

26 Por. *Kraków. Encyklika papieża Franciszka w Urzędzie Miasta*, w: http://www.franciszkanie.pl/artykuly/krakow-encyklika-papieza-franciszka-w-urzedzie-miasta (9.07.2015).

27 Franciszek, *Laudato si'* 68; 83; 200.

28 Por. *Papież Franciszek w encyklice ekologicznej wzywa do dialogu nad stanem ziemi*, w: http://www.przewodniczacy.info/#!Papie%C5%BC-Franciszek-w-encyklice-ekologicznej-wzywa-do-dialogu-nad-stanem-Ziemi-polski-tekst/chng/55829a800cf2a5839d8e728d (10.07.2015).

29 Por. M. Wyrostkiewicz, *Ekologia ludzka: osoba i jej środowisko z perspektywy teologicznomoralnej*, Lublin 2007, s. 12.

30 Franciszek, *Laudato si'* 120.

głębokie pragnienie konsumowania więcej niż faktycznie potrzeba. Wtedy też normy prawne nie są wystarczające, konieczna jest zaś przemiana kulturowa[31].

W wielu miejscach encykliki *Laudato si'* Ojciec Święty postuluje ekologię integralną, która miałaby zapewniać miejsca pracy, albowiem „zaprzestanie inwestowania w ludzi, aby uzyskać większy natychmiastowy dochód, jest najgorszym interesem dla społeczeństwa"[32]. Wskazując na konieczność poparcia przez państwo drobnych producentów podkreśla znaczenie dywersyfikacji produkcji.

Podstawą kategorii ekologii ludzkiej jest rozwój integralny osoby, który winien być rozpatrywany w perspektywie wieczności. Szczytem tak postrzeganego rozwoju stać się powinno szczęście wieczne, które osiągnie człowiek jedynie przez złączenie się z Bogiem, którego jest przecież obrazem. Zrozumienie tej prawdy antropologicznej postawionej przez Ojca Świętego nie pozostawia żadnych wątpliwości, iż ważnym aspektem rozwoju człowieka jest rozwój duchowo-religijny osoby.

4. Ekologia.

Współczesny świat doświadczany różnymi problemami jest bezradny wobec katastrof naturalnych i nowych chorób, mimo rozwoju nauk i jej bezsprzecznych osiągnięć. Ekologia jest jedną z tych nauk, która zajmuje się opisywaniem relacji w świecie. Należy ona do nauk przyrodniczych, dlatego jej głównym zadaniem jest badanie i omawianie relacji między organizmami i środowiskiem przyrodniczym. Obecnie jednak zakres jej zainteresowań znacznie się poszerza:

> „W obrębie ekologii można wyróżnić szereg dziedzin albo charakteryzujących się specyficzną tematyką, albo prezentujących określone podejście do analizowanych problemów"[33].

Papieska wizja ekologii integralnej jest niczym innym, jak apelem o „ekologię człowieka". Ojciec Święty wskazuje na powiązanie licznych zagadnień wpływających na sytuację świata, w którym żyje człowiek, gdyż

> „dziś analiza problemów środowiskowych jest nierozerwalnie związana z analizą sytuacji człowieka, rodziny, pracy, kontekstu urbanistycznego oraz relacji każdej osoby z samą sobą, co rodzi pewien sposób kontaktu z innymi i ze środowiskiem"[34].

Franciszek podkreśla, że dziedzictwo historyczne, artystyczne i kulturowe jest zagrożone przez unifikację i osłabienie różnorodności kulturowej. Jednocześnie papież dodaje:

> „narzucenie pewnego hegemonicznego stylu życia związanego z określonym sposobem produkcji może być równie szkodliwe jak zniszczenie ekosystemu"[35].

Ekologia ludzka wpisuje się tutaj w integralne ujęcie ekologii, gdyż ukazuje pełny obraz osoby i środowiska, w którym ona żyje[36]. Człowiek może to osiągnąć przy pomocy antropologii opartej na filozofii, Biblii, nauce Kościoła

---

31 Por. tamże 122; 123.
32 Tamże 128.
33 A. Mackenzie, A.S. Ball, S.R. Virdee, *Ekologia* (tłum. M. Kozakiewicz, A. Kozakiewicz, K. Dmowski), Warszawa 2000, s. 1.
34 Franciszek, *Laudato si'* 141.
35 Tamże 145.
36 P. Mąkosa dowodzi związków pomiędzy globalizacją a ekologią; por. Tenże, *Katecheza młodzieży gimnazjalnej w Polsce. Stan aktualny i perspektywy rozwoju*, Lublin 2009, s. 165.

oraz tezach przygotowanych przez nauki szczegółowe[37]. Ekologia ludzka opisując osobę i jej relacje do otaczającego ją środowiska naturalnego, nie ogranicza się tylko do przyrody, gdyż jest nim całe środowisko życia człowieka.

Istotnym zagrożeniem ekologicznym jest odrzucenie wartości życia o czym nauczał też św. Jan Paweł II pisząc, że „najgłębszą i najpoważniejszą implikacją moralną kwestii ekologicznej jest brak szacunku do życia”[38]. Papież z Polski stwierdza, iż błędem jest zatrzymanie się na jednej, przyrodniczej sferze i należy mieć świadomość,

> „że tu już nie chodzi tylko o to, co we współczesnym języku zwykło nazywać się ekologią (...). Wydaje się, że to, co najbardziej zagraża stworzeniu i człowiekowi, to brak poszanowania dla natury i zanik poczucia wartości życia”[39].

Papież Franciszek w *Laudato si'* zwraca uwagę również na kwestie urbanistyczne (planowanie przestrzenne, architektura), które winny służyć człowiekowi. W integralnej wizji podkreśla „ekologię ludzką”, która stanowi „niezbędną relację życia człowieka z prawem moralnym, wpisanym w jego naturę”[40]. Pojmuje ekologię znacznie głębiej niż czynią to liczne ruchy ekologiczne. Mówiąc o integralnym rozumieniu tego terminu nie zawęża go jedynie do ochrony zwierząt, roślin czy klimatu. Głośno upomina się w swoim wezwaniu o człowieka, ochronę jego życia i to już od poczęcia do naturalnej śmierci, o jego wymiar duchowy i kulturę. Autentyczna ekologia, zdaniem Ojca Świętego, musi zawierać aspekt społeczny oraz słyszeć głos swojej planety połączony z wołaniem ludzi żyjących w nędzy[41].

Papież z Argentyny podkreśla szczególny związek pomiędzy tym, jak ludzie traktują środowisko naturalne oraz siebie nawzajem. Ojciec Święty znacznie mocniej łączy świat relacji międzyludzkich oraz ludzi ze stworzeniem, pojmując człowieka i naturę jako spójną całość. Dlatego też wskazał na rodzinę jako tę, która jest podstawą współżycia społecznego i gwarancją zabezpieczającą przed dezintegracją społeczną.

Omawiając kwestie ekologiczne papież Franciszek zwraca również uwagę na zasadę dobra wspólnego i poszanowanie sprawiedliwości, apelując głównie o bezpieczny rozwój rodziny. Uwrażliwia, iż nie można mówić o zrównoważonym rozwoju bez solidarności między pokoleniami oraz troski o to jaką Ziemię człowiek przekaże przyszłemu pokoleniu[42]. Ojciec Święty wskazuje też na konieczność zatroszczenia się o ubogich i przypomina o „opcji preferencyjnej na rzecz ubogich”[43].

---

37 Por. M. Wyrostkiewicz, *Od ekologii do ekologii ludzkiej*, w: *Ekologia. Przesłanie moralne Kościoła*, J. Nagórny, J. Gocko (red.), Lublin 2002, s. 103-104.

38 Jan Paweł II, *Orędzie na XXIII Światowy Dzień Pokoju* 7, w: http://www.kns.gower.pl/pokoj/pokoj1990.htm (14.07.2015); por. Jan Paweł II, Encyklika *Evangelium vitae* (Rzym 1995), 27.

39 Tenże, Homilia *Piękno tej ziemi woła o zachowanie jej dla przyszłych pokoleń* (Zamość, 12.06.1999), w: „L'Osservatore Romano” 3(1999), s. 71.

40 Franciszek, *Laudato si'* 155.

41 Por. J. Kwiatkowski, *Nowa encyklika papieża Franciszka: zaskakująca, niewygodna, inspirująca*, w: http://dziennikparafialny.pl/2015/nowa-encyklika-papieza-franciszka-zaskakujaca-niewygodna-inspirujaca/ (14.07.2015).

42 por. *Papież Franciszek w encyklice ekologicznej wzywa do dialogu nad stanem ziemi*, w: http://www.przewodniczacy.info/#!Papie%C5%BC-Franciszek-w-encyklice-ekologicznej-wzywa-do-dialogu-nad-stanem-Ziemi-polski-tekst/chng/55829a800cf2a5839d8e728d (10.07.2015).

43 Franciszek, *Laudato si'* 155.

5. Realizacja przedstawionych zadań.

Jeden z rozdziałów encykliki *Laudato si'* zatytułowany jest „Wytyczne i działania". Papież Franciszek podkreśla w nim konieczność dialogu ze wszystkimi, w tym także między religiami, a nauką. Pisząc w perspektywie międzynarodowej apeluje o uwzględnienie powszechnego dobra wspólnego, upominając przy tym kraje stanowiące jedynie o własnym interesie. Ostrzega przed nakładaniem równych kosztów redukcji gazów cieplarnianych na wszystkie kraje, podkreślając odpowiedzialność tych, które już wcześniej osiągnęły wysoki rozwój kosztem zanieczyszczeń. Papież z Argentyny wzywa:

„potrzebujemy porozumienia w sprawie globalnych systemów zarządzania dla całego zakresu tak zwanych 'globalnych dóbr wspólnych'"[44].

Powyżej wspomniana część papieskiego dokumentu stanowi swoisty apel o powszechne działania na rzecz odwrócenia tendencji globalnego ocieplenia oraz likwidacji ubóstwa. Franciszek pisze o władzy politycznej zdolnej

„zarządzać ekonomią; uzdrowić gospodarki dotknięte kryzysem; zapobiec pogłębieniu się kryzysu i związanego z nim zachwiania równowagi; przeprowadzić właściwe, pełne rozbrojenie oraz zagwarantować bezpieczeństwo żywieniowe i pokój; zapewnić ochronę środowiska i uregulować ruchy migracyjne"[45].

W sferze polityki ogólnonarodowej i lokalnej istnieje pokusa unikania inwestycji pod presją doraźnych zysków, których efekty mają charakter dalekowzroczny, takie, jak inwestycje ekologiczne. Biskup Rzymu dostrzega:

„wielkość polityczna ukazuje się wtedy, gdy w trudnych chwilach działamy w oparciu o wielkie zasady i myślimy długofalowo o dobru wspólnym"[46].

Omawiając tę kwestię wskazuje na konieczność podporządkowania się prawom demokracji, aby społeczeństwo mogło kontrolować władzę polityczną.

Dialog oraz transparentność w procesach decyzyjnych są kluczowymi elementami prowadzącymi do dojrzałej polityki. Niezmiernie ważne jest to, aby polityka i gospodarka służyły życiu ludzkiemu, nie można odwoływać się tylko do mechanizmów rynkowych, rozwiązując problemy jedynie na drodze wzrostu zysków firm oraz poszczególnych osób[47]. Ojciec Święty w swoim dokumencie apeluje również o politykę naznaczoną troską o środowisko i mającą na celu integrację słabszych, dodając przy tym, że jeśli państwo nie spełnia swojej roli, to wtedy dochodzi w nim do poważnych patologii, które potem niezwykle trudno wykorzenić.

Wypływająca z dokumentu zachęta do dialogu religii z nauką stanowi sedno problemu, albowiem same nauki empiryczne nie wyjaśniają całej rzeczywistości. Dzisiejszy człowiek potrzebuje pamięci o wielkich motywacjach umożliwiających współżycie, poświęcenie oraz życzliwość. Papież Franciszek wzywa wszystkich wierzących

„by żyli zgodnie ze swoją wiarą i nie zaprzeczali jej swoimi czynami (...), aby otwierali się na łaskę Bożą i dogłębnie czerpali z tego, co w ich najgłębszych przekonaniach dotyczy miłości, sprawiedliwości i pokoju"[48].

---

44 Tamże 174.
45 Tamże 175.
46 Tamże 178.
47 Por. tamże 189; 190.
48 Tamże 200.

Odpowiedzią na obecny kryzys ekologiczny jest myślenie o dobru wspólnym obywateli połączone z dialogiem oraz cierpliwością, a to wszystko winno być budowane na fundamencie ascezy i wielkoduszności.

Bibliografia:
Agapow L., Kłodna A., Kruk J., Feruszewski R., *Ekologia człowieka*, Szczecin 1988.
Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium*, Rzym 2013.
Franciszek, Encyklika *Laudato si'*, Rzym 2015.
Jan Paweł II, Encyklika *Evangelium vitae*, Rzym 1995.
Jan Paweł II, *Orędzie na XXIII Światowy Dzień Pokoju*, Rzym 1989.
Kowalski M.L., *Alergologia*, w: „Medycyna Praktyczna" 11/1-2(2002), s. 122-136.
Mackenzie A., Ball A.S., Virdee S.R., *Ekologia* (tłum. M. Kozakiewicz, A. Kozakiewicz, K. Dmowski), Warszawa 2000.
Pisarek M., *Możliwości i ograniczenia ewangelizacyjnego wykorzystania mass mediów w świetle nauczania papieża Franciszka*, w: „Zeszyty Formacji Katechetów" 2(2014), s. 10-19.
Underhill W., *Zaklinacz deszczu*, w: „Newsweek Polska" 25/3(2003), s. 50-54.
Wyrostkiewicz M., *Ekologia ludzka: osoba i jej środowisko z perspektywy teologicznomoralnej*, Lublin 2007.
Wyrostkiewicz M., *Od ekologii do ekologii ludzkiej*, w: *Ekologia. Przesłanie moralne Kościoła*, J. Nagórny, J. Gocko (red.), Lublin 2002, s. 87-104.
Wyrostkiewicz M., *O przyrodzie w kontekście nadziei*, w: *Nadzieja chrześcijańska i nadzieje ludzkie*, J. Nagórny, M. Pokrywka (red.), Lublin 2003, s. 223-230.
Strony internetowe:
http://urbnews.pl
https://www.tygodnikpowszechny.pl
http://www.franciszkanie.pl
http://www.przewodniczacy.info

Challenges for contemporary Church in the light of encyclical *Laudato si'* Pope Francis

Summarium:
Laudato si' encyclical of Pope Francis is a valuable contribution to contemporary theological debate, particularly on the subject of anthropological and ecological. The document on the one hand rejects the absolutization of nature, on the other hand, its extreme instrumentalization. The environmental problem is in fact a problem anthropological, which appears primarily on the human ecology. Man must not only respect the internal governance of the environment, but the moral law originated to the Creator. Integral understanding of the ecology of the human person demands that references to God as Creator and ultimate end of man. Most recent encyclical explains Francis anthropological and ecological issues, presenting the teaching of the Church.

Carried reflection shows only a select few tasks that Pope Francis confronts modern man. Issues concerning the widely understood ecology, poor quality of life, social collapse and global injustice. The final section presents the test method of achieving its challenges. The analysis of tasks leads to the conclusion that the Holy Father is not only sees the modern challenges of the Church, but an attempt to show their ready-made solutions.

Mateusz Pisarek

Słowa kluczowe: papież Franciszek, ekologia, encyklika *Laudato si'*, wyzwania, Kościół.
Key words: Pope Francis, ecology, encyclical *Laudato si'*, challenges, Church.

Nota o autorze:
Mateusz PISAREK – ur. 1988, pochodzi z diecezji radomskiej; w 2013 r. uzyskał dyplom magistra teologii, obecnie doktorant katechetyki KUL. Autor książki *Obecność*

nauczania religii w publicznym systemie oświaty w świetle obowiązującego prawa oraz artykułów naukowych z zakresu katechetyki. Zainteresowania: katechetyka, katecheza, sport, polska muzyka chrześcijańska (kontakt: ul. Harnasie 7/45; 20-857 Lublin; pisarmat@op.pl).